

Швець С.О.,
студент,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Головка С.Г., к.і.н., доцент

З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ МОРСЬКОЇ АВІАЦІЇ В УКРАЇНІ

З часу появи літальних апаратів, важчих за повітря, фахівці задумувались над можливістю використання аеропланів над морем. Це призвело до появи спеціалізованих морських літаків, призначених для розв'язання широкого кола військових і цивільних завдань. Не залишилась осторонь цього процесу й Україна, в якій на початку ХХ ст. відбувається становлення авіаційної промисловості. Розвиток авіабудівних підприємств вивів Україну на рівень провідних авіаційних держав світу. Певна увага у виробничих програмах приділялась проблемам морської авіації.

Одним з перших осередків розвитку авіації ще в Російській імперії стало місто Одеса. У березні 1908 р. тут заснували аероклуб, а через два роки були створені майстерні, в яких відбувалося складання літаків, переважно, за французькими взірцями. У 1913 р. В. Хіоні та В. Невдачін виготовили тут один з перших в імперії гідролітаків, встановивши біплан "Фарман" на поплавці власної конструкції. Певний час цей літальний апарат використовувався для рекламних польотів над Одесою [3, с. 264].

У 20-30-х рр. ХХ ст. одним з основних осередків розвитку морської авіації став Севастополь – головна база Чорноморського флоту. Тут була створена ремонтна база гідроавіації під назвою "Ремонтні авіаційні майстерні № 2", яка у 1925 р. була перетворена на ремонтний авіазавод № 45. У 1934 р. на севастопольському підприємстві створили власне дослідно-конструкторське бюро морського літакобудування – "ОМОС" (ОМОС – "опытное морское самолетостроение"). Основу цього колективу склали колишні співробітники московського Науково-дослідного інституту Цивільного повітряного флоту [1]. Після закінчення Другої світової війни в Україні формується авіапромисловий комплекс, який становив складову частину загальносоюзного. Його основу склали два літакобудівних заводи у Харкові та Києві, а також авіамоторний – у Запоріжжі. Поряд з цими виробничими підприємствами на теренах України знаходились два конструкторські бюро з проектування літаків у Києві, (О. Антонов), та зі створення авіаційних двигунів у Запоріжжі (О. Івченко) [2, с. 4].

Упродовж 50-х – 80-х рр. ХХ ст. формується спеціалізація авіаційної промисловості України в рамках загальносоюзного авіапромислового

комплексу. Зокрема, КБ. О. Антонова займалось проектуванням військово-транспортних літаків усіх класів, а також пасажирських літаків для місцевих повітряних ліній. Виробництво більшості цих машин здійснювалось за межами України, а в окремих випадках і за межами СРСР (у Польщі та Китаї). Першим серійним літаком став легкий одномоторний багатоцільовий біплан Ан-2, серед численних варіантів якого були й морські. У 1950 – 51 рр. був спроектований варіант Ан-2 на поплавцевому шасі – Ан-2В. Після успішних випробувань він був запущений у серійне виробництво на Київському авіазаводі, а згодом – у Польщі. Створення у 60-х рр. ХХ ст. нового, найважчого у світі на момент появи, військово-транспортного літака Ан-22 "Антей" теж супроводжувалось розробкою кількох його спеціалізованих морських варіантів. Ще під час проектування Ан-22, крім звичайного варіанту сухопутного базування, розроблявся його амфібійний варіант, здатний злітати з сухопутних аеродромів, та з водної поверхні. Але для практичної реалізації обрали суто наземний варіант. На його базі розроблявся протичовновий літак наддалекого радіусу дії Ан-22ПЛЮ із ядерною силовою установкою.

У 80-х рр. ХХ ст. морські модифікації проектувались КБ О. Антонова на основі, переважно, легких військово-транспортних літаків. Літак Ан – 269 Лм призначався для розвідки льодових покривів, пошуків риби і морського звіра, а також для патрулювання 200-мильної морської економічної зони. Літак обладнали робочими місцями для спостерігачів, встановили аерофотоапарат і комплекс спеціального обладнання, створений Ленінградським НДІ радіоелектроніки. З 1987 р. Київський авіазавод виготовив шість таких літаків [2, с. 46].

Отже, морська авіація ніколи не була домінуючим напрямком розвитку української авіаційної промисловості. Проте, фактично з моменту зародження цієї галузі, в Україні вживались зусилля до створення техніки для морської авіації. У роки першої світової війни це були проекти й дослідні літаки фірми "Анатра", у міжвоєнний період – гідролітаки, у 50-90-ті рр. ХХ ст. – морські (патрульні та рятувальні) модифікації транспортних літаків конструкції КБ О. Антонова.

Література:

1. Александров А.О. Самолеты отечественной конструкции / А.О. Александров.– СПб.: Цитадель, 1996.– 136 с.
2. Заярин В. Летающий везде, где есть небо / В. Заярин, К. Удалов // Авиация и время.– 2003.– № 2.– С. 4-24, 46.
3. Савин В.С. Авиация в Украине. Очерки истории./ В.С. Савин.– Х.: Основа, 1995.– 264 с.